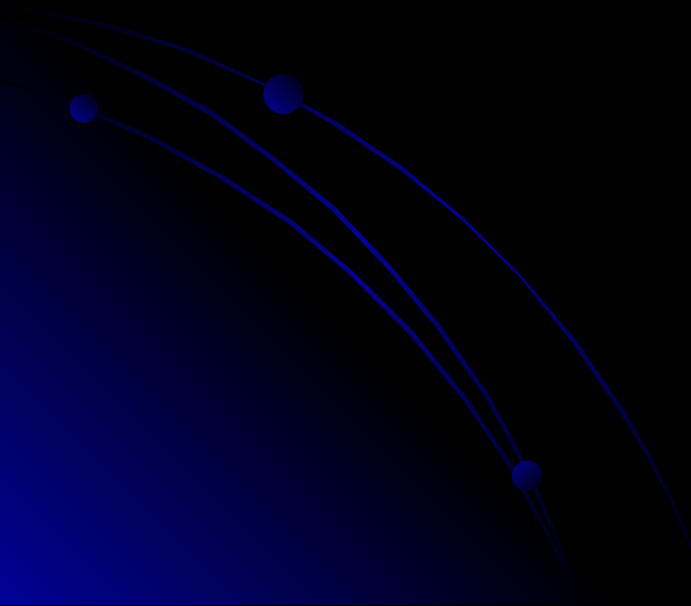

AVSTRALIJA IN OCEANIJA

AVSTRALIJA, CELINA VELIKIH NARAVNIH NASPROTIJ

- Avstralija je najmanjša in od Evrope najbolj oddaljena celina
- razteza se med Tihim in Indijskim oceanom
- v celoti leži na južni polobli
- osamljena geografska lega je rastlinstvu in živalstvu vtisnila značilen pečat (emu, kenguru, kljunaš, koala, evkaliptus)

Majhna raznolikost površja, velika raznolikost podnebja in vodovja

- slabo razčlenjena celina, še najbolj na vzhodu in jugovzhodu
- ob SV obali se vleče Veliki koralni greben, ki so ga zgradile korale
- površje razdelimo na tri velike naravne enote:
 - 1) na Z visoki puščavski ravniki in osamela gorovja
 - 2) Srednjeavstralsko nižavje z jezerom Eyre, nižavja ob rekah Murray in Darling
 - 3) na V grudasto Veliko razvodno gorovje (Avstralske Kordiljere)

Podnebje Avstralije

- S in SV del ima tropsko podnebje (poletni monsun in sušno obdobje)
- Vzhodno obrobje ima subtropsko
- JZ in J obala ima sredozemsko podnebje (zahodni vetrovi)
- notranjost je suha in poleti silno vroča
- čim bolj proti zahodu gremo, tem bolj suho je

Rastlinstvo

- prilagojeno podnebjju
- v suhi notranjosti so polpuščave in puščave, kjer raste bodljikavo grmovje, imenovano scrub.
- kjer je dovolj padavin uspevajo evkaliptusovi gozdovi, južneje le posamezna drevesa
- 60 % površja nima odtoka v morje
- pomikanje padavin in

NAJREDKEJE POSELJENA CELINA

- Avstralski domorodci aborigini so temne polti
- v 150 letih se je število zmanjšalo na 40000, danes jih je 200000 v revnih mestnih četrtih na
- največji delež preb. sestavljajo evropski priseljenci, povečini britanskega rodu (95%)
- 25000 Slovencev

- **redka poselitev in neenakomerna porazdelitev prebivalstva (2 preb./km²)**
- **redko poseljena notranjost, na JV in ob obali 80% prebivalstva**
- **visok delež mestnega prebivalstva (82%)**
- **18 milijonov prebivalcev**
- **glavno mesto Canberra**
- **večja mesta : Sydney, Melbourne, Brisbane**

Gospodarstvo

- glavni pridelki: pšenica, sadje, vino, tropski sadeži
- živinoreja, zlasti ovčereja (volna)
- zlato, boksit, železo, premog, uran, nafta
- različna, zlasti živilsko predelovalna industrija

Zvezne države

- Zahodna Avstralija
- Severni teritorij
- Južna Avstralija
- Queensland
- Novi južni Wales
- Viktorija
- Tasmanija
- ▼ Avstralija je članica Britanske skupnosti narodov (Commonwealth)

NOVA ZELANDIJA

- Sestavljena iz Severnega in Južnega otoka, ki ju loči Cookov preliv
- Severni otok je manjši , z vulkani in gejziri
- Južni otok je večji in višji
- Meri 268 000 km² ; 3,5 mio prebivalcev
- Prečka jo 40. vzporednik
- Milo oceansko podnebje, vse leto dovolj padavin; bujni gozdovi, travniki in pašniki

- **Gospodarstvo:**

- **govedoreja, ovčereja, turizem, izvoz mesa, masla, sira, volne**
- **na osnovi energije iz premoga, vode**

- **Prebivalstvo :**

- ▣ **Prvotni prebivalci Maori so prevzeli evropski način življenja**
- ▣ **v večini britanskega porekla**
- ▣ **Glavno mesto: Wellington**

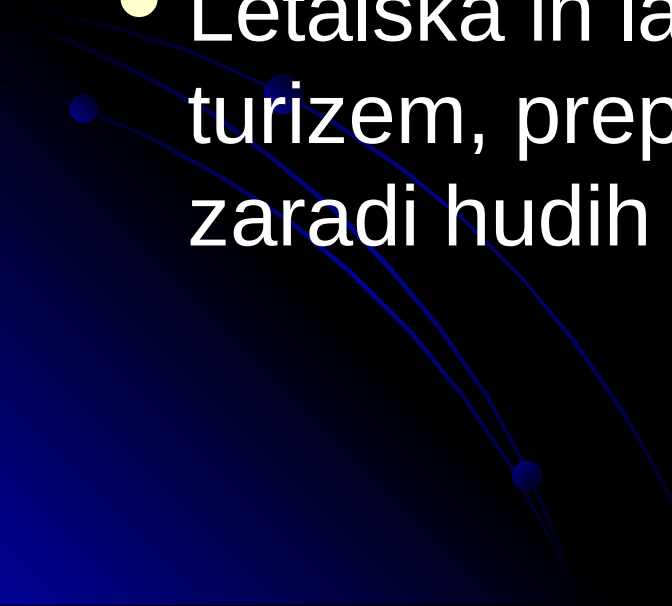
Oceanija

Tri velike otoške skupine:

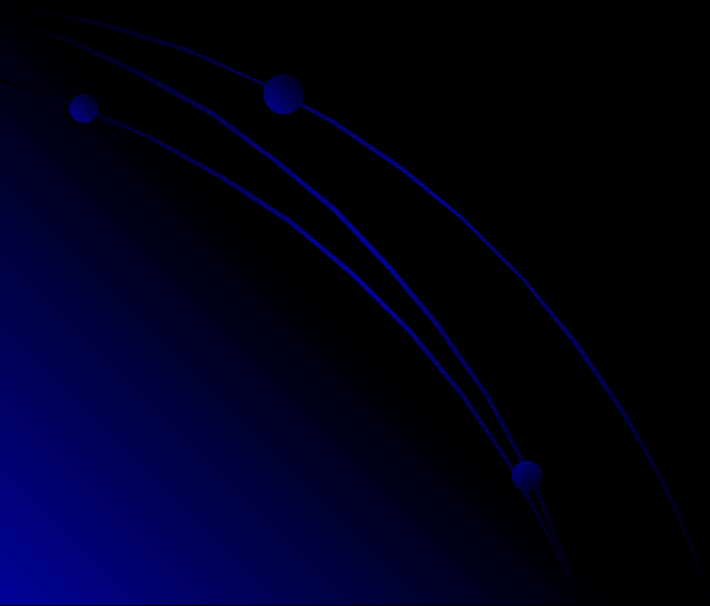
- Mikronezija (otoki med Japonsko in Novo Gvinejo)
- Melanezija in Nova Gvineja
- Polinezija (otoki sredi oceana, Havaji)

Nastanek otokov:

- a) vulkanski (obsežnejši in višji) ;
- b) koralni (zgrajeni iz ogrodij mrtvih koral : atoli z laguno v sredini)

- Bujno tropsko rastlinstvo, redka poselitev (Melanezijci, Polinezijci, Papuanci)
 - Gojenje tropskih kultur : sladkorni trs, kokosovi orehi, tropski sadeži
 - Letalska in ladijska oporišča, razvijajoč turizem, prepovedani jedrski poizkusi zaradi hudih ekoloških posledic
-

AMERIKA

1. AMERIKO SESTAVLJA VEČ AMERIK

- razprostira se med Atlantskim in Tihim oceanom
- skupno meri 40 milijonov km², več kot 760 milijonov prebivalcev
- Novi svet
- v celoti leži na zahodni polobli.
- S polotokom Aljasko se prek Beringove ožine najbolj približa Aziji

- skupne značilnosti S in J A.:
obliko trikotnika podobne velikosti,
podobna reliefna izoblikovanost,
velika naravna bogastva, množično
priseljevanje Evropejcev, hitro so se
izoblikovale samostojne države
- zaradi geografskih značilnosti jo
lahko razdelimo na dve samostojni
enoti - na Severno in Južno Ameriko
- veže ju ozek pas kopnega sveta, ki
ga skupaj z otoki imenujemo Srednja
Amerika

- lahko jo razdelimo glede na naseljevanje ter različni zgodovinski in gospodarski razvoj na Angloameriko in Latinsko Ameriko
- Angloameriko so poselili večinoma anglosaški narodi, ki so ji dali jezik, kulturo in običaje. Le dve državi: ZDA in Kanada
- Srednjo in Južno Ameriko zaradi kulturnih in gospodarskih sorodnosti združujemo v pojem Latinska Amerika. Poselili so jo Španci in Portugalci. Številne države.

2. ANGLOAMERIKA

A. RELIEFNE ZNAČILNOSTI

- Severnoameriške Kordiljere, njihov vzhodni del je Skalno gorovje, Velika kotlina z Velikim slanim jezerom, Dolina smrti (puščava)
- Kalifornijsko podolje
- Osrednje nižavje obsega porečje rek Mississippi in Missouri
- Velika jezera
- gorstvo Apalači (črta slapov)

- **Priatlantsko nižavje**
- **polotok Florida, polotok Labrador**
- **Kanadski ščit**
- **dno Hudsonovega zaliva**
- **Grenlandija**
- **Aljaska**

B. podnebje Angloamerike

1. dejavniki

- lega celine
- morski tokovi: hladni Labradorski in Kalifornijski, topli Zalivski
- izoblikovanost celine: na Z je zaprta z gorami pred vplivi Pacifika, odprtost osrednjega dela v smeri S - J (vdor hladnega arktičnega zraka proti jugu in vdor vročega subtropskega zraka proti severu - tornadi)

2. vrste podnebja

- subpolarno
- celinsko (prerijsko)
- gorsko
- oceansko
- subtropsko - podobno mediteranskemu
- puščavsko
- 100. poldnevnik - črta smrti

3. rastje in prsti (DZ vaja 38)

C. Prebivalstvo ZDA

- v času Kolumba je živel 1,5 mio Indijancev, sedaj jih je le še 800000, od tega 450000 v rezervatih
- Leta 1850 je bilo 3,3 mio črncev, od tega 3 mio sužnjev
- od leta 1820 do 1937 se je število prebivalcev povečalo za 38 mio ljudi (priseljivanje iz Evrope)
- še danes je prisotna rasna nestrpnost
- vzhodni predeli so gosteje naseljeni: New York, Washington, Philadelfija, Boston

D. Gospodarstvo ZDA

1. kmetijstvo :

- glavna kmetijska območja:
 - pšenični pas (na S in Osrednjem nižavju)
 - pas koruze (Osrednje nižavje do Velikih jezer)
 - bombažni pas (na jugu, tudi sladkorni trs in riž, subtropski sadeži)
 - pas mlečne živinoreje (SZ del pojezerja)
 - mesna živinoreja (suhi gorati predeli na Z)
 - subtropske kulture v Kaliforniji

2. industrija

- značilnosti: velika podjetja, velika storilnost, tehnična dovršenost, avtomatizacija
- vrste: avtomobilska, elektrotehnična, predelovalna, kemična, tekstilna, letalska, vojaška
- naravna bogastva: premog, nafta, aluminij, uran, fosfati, zemeljski plin

E. Kanada

- meri 9,9 mio km², 35% gozdov, le 7,5 % rodovitnih površin
- regije Kanade
 1. Kanadski vzhod ali Atlantska primorska regija (Nova Škotska, Nova Fundlandija, Novi Brunsvig), majhne farme, poudarjen ribolov
 2. Kanadski center (Ontario, Quebec - francoski), velika mesta Montreal, Toronto, Ottawa (gl. mesto)... , razvita industrija

3. Osrednji Kanadski zahod ali prerijski zahod (Manitoba, Alberta, Saskatchewan), glavno kmetijsko območje velikih farm, nafta, zemeljski plin

4. Kanadski daljni zahod (Britanska Kolumbija), gorski relief z gozdovi, rudarstvo in gozdarstvo, Vancouver

5. Kanadski sever: les, rudni viri

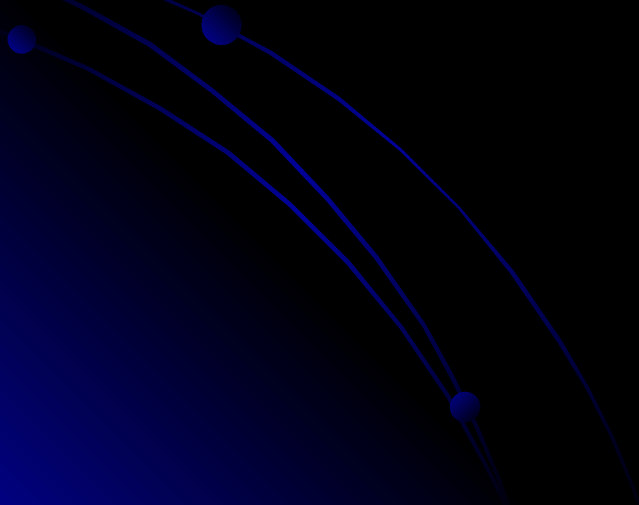
3. LATINSKA AMERIKA

1. ZGODOVINA IN RAZDELITEV

- sestavljata jo Srednja in Južna Amerika
- večji del leži v tropskem toplotnem pasu
- večina prebivalcev živi v mestnih naseljih, ki hitro rastejo (Ciudad de Mexico, Rio de Janeiro, Sao Paulo, Buenos Aires, Lima)
- stare indijanske civilizacije - Inkov, Majev in Aztekov
- Španci in Portugalci so prinesli krščansko vero in značilno arhitekturo

2. SREDNJA AMERIKA

- sestavljena je iz treh različnih geografskih enot:
 1. Mehika
 2. Medmorska Amerika
 3. Karibski otoki

Mehika

- gorato površje z vmesno visoko planoto
- polotok Yucatan, polotok Kalifornija
- obrežni pas ob Mehiškem zalivu
- raznoliko podnebje: obale Yucatana na JV vroče in bolj vlažno, ob Kalifornijskem zalivu na SZ bolj suho podnebje
- prenaseljena prestolnica Ciudad de Mexico je živo nasprotje odmaknjenih delov države

- nekdanj prevladujočih Indijancev je vedno manj, zelo se je zmanjšal delež belega prebivalstva
- sodobno družbo sestavljajo v večini mešanci
- revni poljedelski delavci peoni se preživljajo kot najeta delovna sila
- razvoj turizma

MEDMORSKA AMERIKA

- ozek pas kopnega sveta. Sedem držav: Gvatemala, Belize, Honduras, San Salvador, Nikaragva, Kostarika, Panama
- zaradi toplih in vlažnih vetrov je veliko padavin
- porasla s tropskim deževnim gozdom
- pomembna prometna vloga Panamskega prekopa

- na najboljših zemljiščih prevladujejo veleposestva, kjer so večinoma plantaže
- **monokulturno poljedelstvo:** sladkorni trs, banane, ananas, kokos, tobak ali kava
- mozaik prebivalstva: mestici, zambi, mulati, kreoli

Karibski otoki

- raztezajo se v 3000 km dolgem loku od polotoka Yucatana do severnih obal Južne Amerike
- otoške skupine : Veliki Antili , Mali Antili in Bahamski otoki
- Veliki Antili: Kuba, Jamajka, Portoriko, Haiti (Dominikanska republika)
- Mali Antili: Privetrni in Zavetrni otoki
- okoli 3000 otokov na Bahamih

3. JUŽNA AMERIKA

- meri 17,7 mio km² in ima 300 mio prebivalcev

- RELIEF:

a) Gvajansko - brazilsko višavje

b) nižinski del: - ob reki Orinoko (Llanos)

- ob reki Amazonki (Selvas)

- ob rekah Parana, Urugvaj,
Paragvaj

- Gran Chaco

- Pampe

c) - skrajni jug Patagonija

- Južnoameriške Kordiljere

**a) Severni Andi (v Kolumbiji,
Ekvadorju),**

najvišji vrh Čimborazo 6310 m n.v.

**b) Srednji Andi (v Peruju in Boliviji), med
sleni visoka planota Alto plan z
jezerom Titikaka**

**c) Južni Andi v Čilu, najvišji vrh
Aconcagua 6960 m n.v.**

- PODNEBJE

1) dejavniki: - reliefna izoblikovanost,
-nadmorska višina v Andih

2) vrste podnebij: ekvatorialno

savansko

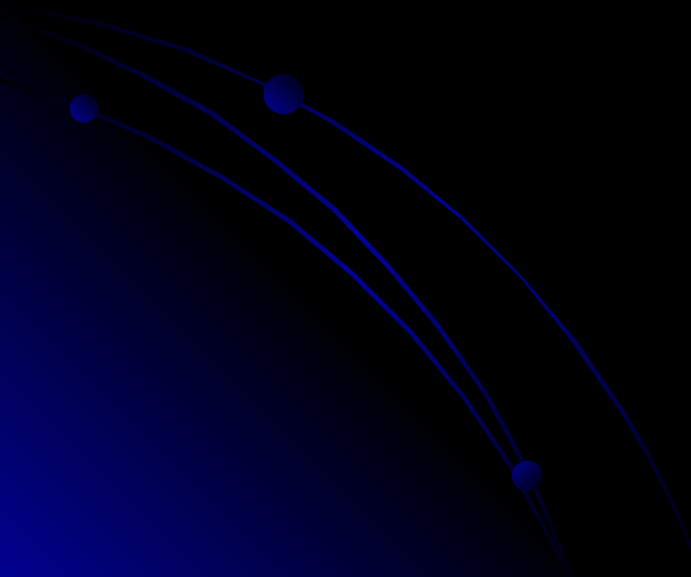
celinsko

gorsko

oceansko

sredozemsko

puščavsko

RASTJE IN PRSTI

- vlažnotropski dežni gozd v ekvatorialnem podnebjju; (Amazonsko nižavje, zahodna pobočja ekvatorialnih Andov, pobočja Gvajanskega višavja); lateritne rdeče prsti, ob obali mangrove
- savana
- stepa
- mediteransko rastje (osrednji Čile)

- višinski pasovi v Andih:
 - do 1500 m tropski dežni gozd
 - do 2800 m praprot v rastju
 - nad 2800 m nizko drevje, grmovje
 - nad 3000 m bujna trava, grmovje do 4500

m

Družbenogeografske razmere v J.Amer.

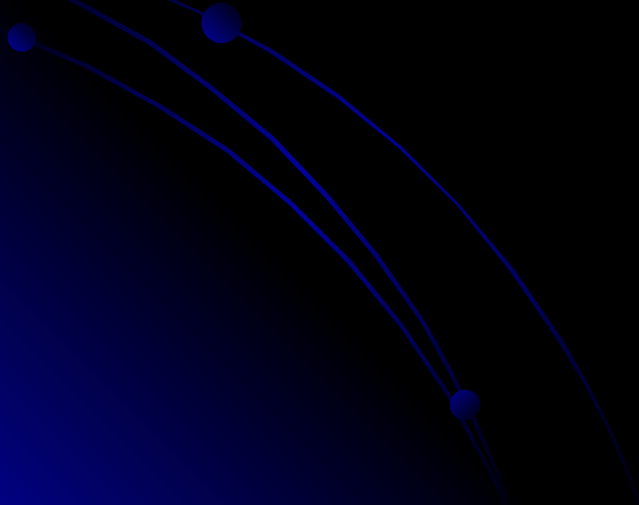
- Veliko naravnega bogastva: nafta(Mehika, Venezuela), zemeljski plin, boksit, železova ruda, baker, zlato, srebro
- Proizvodnja sladkorja, kava, kakav, tropsko sadje, tobak, goveje meso
- kljub naravnemu bogastvu je v resnici bogatih le nekaj % ljudi
- Plemena, ki izginjajo in milijonska mesta, v katerih je prevladal vpliv zavojevalcev

- Zakrita oblika diskriminacije, ki se kaže v veliki revščini, lakoti in brezdomstvu (najbolj ogroženi otroci)
 - Največje število hitrorastočih večmilijonskih mest na svetu (divja urbanizacija, revne četrti – favele)
-

POLARNA OBMOČJA

- POLARNA OBMOČJA se razprostirajo okoli obeh Zemljinih polov
- Arktika – na severu z. oble (ni celina)
- Antarktika – na jugu
- Na podnebne razmere močno vplivata polarni dan in polarna noč – nizke temperature, mrzlo podnebje, ledeni pokrov
- Arktika obsega skrajne severne robne dele Evrope, Azije in S. Amerike. Med njimi je Severni ledeni ocean. Redka poselitev: Laponci, Samojedji, Eskimi (Inuiti)

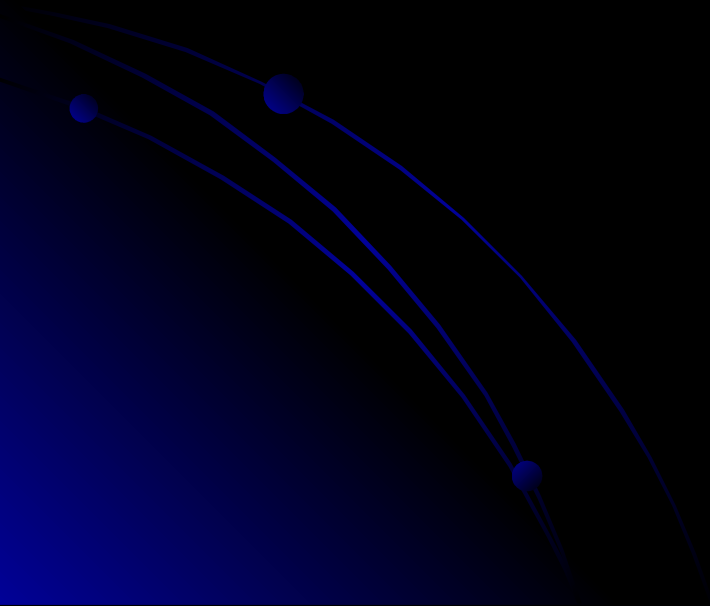
- Antarktika : ledena celina, obdana z oceani. Ni stalnih naselij. Ozemeljske zahteve Velike Britanije, Argentine, Čila, Norveške, Avstralije, Francije in Nove Zelandije.

ZEMLJA KOT CELOTA

- Življenjski viri niso neizčrpni
- Ali znanost in izobraževanje odpirata vrata v boljši jutri?
- Ali ima Zemlja dovolj prostora in hrane za vse?
- Zakaj eni hitro napredujejo, drugi pa vedno bolj zaostajajo?
- Kako bomo v prihodnje ravnali z našim okoljem?

- **Misli globalno, deluj lokalno**

- Ali bo med različnimi narodi in ljudstvi tega sveta res kdaj zavladal popoln mir?
 - Kako dolgo se bomo še lahko upirali popolni globalizaciji sveta?
 - Komu bomo pomagali in kdo bo pomagal nam?
-